

HRVATSKA VOJSKA KAO ČIMBENIK DRUŠTVENOG RAZVITKA – MIŠLJENJA HRVATSKE JAVNOSTI

Ivan ROGIĆ, Anka MIŠETIĆ, Tomislav SMERIĆ
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

UDK: 316.654(497.5):355
355(497.5):316.42

Prethodno priopćenje

Primljeno: 6. 4. 2009.

U radu se analizira uloga Hrvatske vojske kao razvojnog čimbenika. Pri tome se polazi od dosadašnjih teorijskih razmatranja i empirijskih istraživanja o društvenoj ulozi vojske, poglavito o funkcionalnoj preobrazbi suvremenih vojski. Unatoč "sektorskim" ograničenjima, vidi se da "postmoderna vojska" preuzima na sebe i nove tipove zadaća, proširujući tako one "tradicionalne". Nekoliko je specifičnih područja na kojima se i hrvatska vojska može partnerski uključiti kao razvojni akter: područje obrazovanja, gospodarskog razvitka te područje lokalnog razvitka i zaštite okoliša. U ovom radu težište je na aspektima lokalnog razvitka i zaštite okoliša kao specifičnih područja za koja se procjenjuje da bi se mogla uspješno razvijati u okviru civilno-vojne suradnje. Analizirani su rezultati empirijskog istraživanja stavova hrvatske javnosti o ovim pitanjima. Teme o kojima su ispitanici iznosili svoje stavove jesu: prihvaćenost pojedinih zadaća, ocjena dosadašnjeg utjecaja OS RH na društveni razvitak, mišljenja o visini proračunskih izdvajanja te mišljenja o raspolaganju vojnim objektima. Premda ispitanici relativno teško procjenjuju razvojnu ulogu vojske, na temelju istraživanja može se reći da su svjesni funkcionalne transformacije vojske. Drugim riječima, javnost i prihvaća i očekuje da se hrvatska vojska prilagodi i novim "neborbenim" ulogama.

Ključne riječi: Hrvatska vojska, društveni razvitak, javno mišljenje

Tomislav Smerić, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar,
Marulićev trg 19/1, p. p. 277, 10 001 Zagreb, Hrvatska.
E-mail: Tomislav.Smeric@pilar.hr

UVOD

Govoriti o vojsci kao akteru društvenog razvitka neodvojiv je zadatak od rasprave o društvenom položaju i funkcionalnoj preobrazbi suvremenih oružanih snaga. Drugim riječima, rasprava o Hrvatskoj vojsci kao čimbeniku društvenog razvitka tijesno je povezana s raspravama o novoj funkcionalnoj legitimaciji oružanih snaga. Relevantna znanstvena literatura koja se bavi ulogom vojske u suvremenim društvima ističe dva tipa zadaća koje karakteriziraju postmodernu vojsku: tradicionalne borbene zadaće i misije te "nove" neborbene zadaće ili "operacije različite od rata" koje se odvijaju u multinacionalnom organizacijskom kontekstu (Smerić, 2005., 513; Moskos i Burk, 1998., 169; Dandeker, 1998., 150). Ova druga skupina zadataka koja se u najvećoj mjeri odnosi na operacije "održavanja mira", "nametanja mira", "nametanja sankcija" i "humanitarne pomoći" – kompatibilna je s postmodernim vojnim vrijednostima kao što su globalni mir, ljudska dobrobit, multikulturalna politička, vojna i gospodarska suradnja. Premda se vidi da je "postmoderna vojska" duboko u procesu otvaranja prema novim tipovima zadataka i novim misijama, važno je naglasiti da preuzimanje novih uloga ne isključuje osnovni sektorski zadatak oružanih snaga – sposobnost za borbene operacije. Imajući na umu tu činjenicu, točnije se interpretiraju i "nove" zadaće kao "proširenje, a ne tek supstitucija" tradicionalnih (Smerić, 2005., 553). Na tom tragu valja tražiti i moguća ograničenja u razvoju novih "postmodernih" civilno-vojnih odnosa i očekivanja od "nove" uloge vojske u društvu.

Premda je vojska primjer sektorske institucije usmjerene prema djelovanju na specifičnom području i normativno odjeljene od drugih razvojnih institucija, u literaturi se nerijetko izražava i njezina uloga u modernizaciji društva, kao i brojne mogućnosti razvojnoga "preklapanja" vojnoga i civilnoga sektora. Prisjetimo se, primjerice, uloge NASA-e u tehničkoj rekonstrukciji američkoga društva realizacijom svemirskih programa od 1960-ih godina (Bromberg, 2000.). I Hrvatska je vojska po svojim osnovnim zadaćama, dakako, "sektorska" institucija. No, na drugoj strani, budući da su nacionalna obrana i nacionalna sigurnost učinkom brojnih društvenih čimbenika po podrijetlu izvan uskoga kruga vojne zbilje, prirodno se nameće pitanje o ulozi Hrvatske vojske u oblikovanju i poticanju nacionalne strategije razvitka. Pri tomu se cilja na nekoliko specifičnih područja promjena koje nisu tijesno povezane s obrambenom sposobnosti, ali su izravno povezane s održavanjem razvojnog imuniteta zemlje: područje obrazovanja, gospodarskog razvitka te područje lokalnog razvitka i zaštite okoliša. Primjerice, na pretežitom dijelu hrvatske teritorijalne periferije lokalni se razvitak suočava s brojnim poteškoćama.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 18 (2009),
BR. 3 (101),
STR. 417-434

ROGIĆ, I., MIŠETIĆ, A.,
SMERIĆ, T.:
HRVATSKA VOJSKA...

Mnoge među njima tek treba sustavno analizirati. Za lokalni *take off* nerijetko je potreban specifičan splet poticajnih čimbenika koji se ne može svesti na konvencionalnu gospodarsku politiku, nego traži neku vrstu inovativnoga društvenog saveza. Takav pristup omogućio bi da se istraži na koji se način i Hrvatska vojska može pojaviti kao čimbenik lokalnog razvitka. Nadalje, jedan od ciljeva i nacionalnih i lokalnih razvojnih strategija jest učinkovita zaštita okoliša. Pa premda se njegovim ostvarivanjem bave specifične sektorske politike, dosadašnje iskustvo pokazuje da uspješnost zaštite često traži "transsektorsku" suradnju, u kojoj bi i Hrvatska vojska mogla odigrati ulogu mjerodavna sudionika ekološki osviještene razvojne politike. Istraživati nove uloge vojske u nacionalnoj razvojnoj strategiji pionirski je posao koji traži da se ova institucija promotri iz netipične perspektive. Izazov je to i za vojsku i za vojne strukture, ali i za javnost, čije predodžbe o odnosu vojske i društva često ostaju zarobljene upravo sektorskom ulogom oružanih snaga. Istraživanja o funkcionalnoj preobrazbi suvremenih vojski koja su do sada provedena na časnicima (Segal i sur., 1992.; Reed i Segal, 2000.; Battistelli, 1997.; Avant i Lebovic, 2000.; Kuhlmann, 1994.; Smerić, 2005.) pokazala su otvorenost ove populacije prema proširivanju spektra zadaća oružanih snaga i "neborbenim" djelatnostima, osobito kad je riječ o humanitarnim zadaćama: pružanju pomoći civilnom stanovništvu u slučajevima katastrofa i nesreća. Smerić (2005., 561) uspoređuje stavove hrvatskih časnika sa stavovima časnika zemalja članica NATO-a i neutralnih zemalja, pri čemu je potvrđena sličnost u procjenama i visok stupanj prihvaćanja "novih" zadaća, poput, primjerice, "zadaće zaštite okoliša".

HRVATSKA VOJSKA KAO ČIMBENIK LOKALNOG RAZVITKA

U Dugoročnom planu razvoja Oružanih snaga Republike Hrvatske 2006. – 2015. ponuđen je, uz druge važne planove, i plan teritorijalnog rasporeda postrojba i zapovjedništava. Budući da se u perspektivi vojska predočuje kao organizacija sastavljena od ugovorne pričuve, dragovoljnih ročnika i časnika profesionalaca, s relativno skromnim ukupnim brojem, pitanju o ulozi Hrvatske vojske u lokalnom razvitku – imaju li se na umu spomenute činjenice – lako je ugroziti relevantnost. Jer je posrijedi ograničen broj lokacija gdje se postrojbe i zapovjedništva nalaze, kao i ukupan broj vojnika. Sukladno s tim, privlačnije izgleda tvrdnja kako se, uzmu li se spomenute činjenice u obzir, o važnijoj ulozi Hrvatske vojske u lokalnom razvitku ne može ozbiljno govoriti.

Naspram takva polazišta nekoliko je činjenica koje se, jednostavno rečeno, nameću. Najprije, teritorijalni raspored na-

selja, stanovništva i aktivnosti u Hrvatskoj zrcali izrazitu polarizaciju po shemi: središte – rub. Na mnogim, rubnim, područjima tamošnja su lokalna društva nesposobna autonomno poticati i usmjerivati čak i najskromnije promjene u korist lokalnog područja. Predrasude kako će "nevidljiva" ruka tržišta popraviti nepoželjne učinke te asimetrije pokazale su se onim što i jesu – predrasudama. Stoga je obnova hrvatskog ruba – i društava na njegovu području – dugoročni "otvoreni" zadatak svake hrvatske strategije razvitka.

Izravna implikacija te činjenice pogađa lokalnu sigurnost. Zapuštena područja pogodna su za razne oblike zlouporabe, u rasponu od parapolitičkih do kriminalnih. (Nije nekorisno upozoriti da su se mnoga važna uporišta srpske agresije u Hrvatskoj od 1991. do 1997. bila ustalila baš na takvim područjima.) U specifičnom hrvatskom teritorijalnom kontekstu, što ga presudno određuje koridorni predložak sa snažnim centrifugalnim silnicama, manjak lokalne sigurnosti na područjima ruba lako se promeće u mehanizam što osnažuje strukturne poremećaje. Računa li se s takvim mogućnostima, a one ni pošto nisu tek teorijske, pitanje o ulozi Hrvatske vojske u lokalnom razvitku premješta se na položaj gdje mu je zajamčena barem legitimnost suvisla pitanja.

Osim toga, uloga Hrvatske vojske u lokalnom razvitku ne mora se izvoditi samo iz prisutnosti neke postrojbe ili zapovjedništva na nekom području. Utjecaj vojske na lokalni razvitak ostvaruje se na više načina. Na popisu važnijih ima ih nekoliko.

(i) *Demografsko-socijalni utjecaj.* On je posljedica svakodnevnoga života jedne skupine vojnika u nekom naselju ili mreži naselja. Ta skupina utječe na druge, lokalne, skupine zahvaljujući svojim demografskim obilježjima (mladost), ali i svojim sociokulturnim obilježjima (naobrazba, profesionalni stilovi, vrijednosti, religijski identitet itd.). U historiografiji napose Like i Slavonije brojni su radovi koji upućuju na takav utjecaj (vidjeti u: Holjevac, 2002.; Pavličević, 1984.).

(ii) *Funkcionalni utjecaj.* Vojska je, poznato je, i snažan korisnik tehničke infrastrukture, u rasponu od prometne do komunikacijske i zdravstvene. Prisutnost mogućnosti što ih implicira uporaba te infrastrukture bitno utječe na opću predodžbu o opremljenosti područja i o akumulaciji infrastrukturnih olakšica na njemu. Više, premda nažalost nesustavnih, uvida osnažuje ocjenu da su, na mnogim rubnim područjima, upravo zbog toga vojne postrojbe bile dobro prihvaćene, neovisno o generaliziranim tendencijama u globalnom društvu koje su favorizirale civilnost.

(iii) *Predodžba o sigurnosti.* Sigurnost se, u najširem smislu, određuje odsutnošću rizika, neovisno o tome je li izvorište rizika pripisano djelovanju kojega društvenog sudionika, prirod-

noga procesa ili je, jednostavno, učinak neočekivanoga, ali mogućeg, spleta okolnosti (npr. epidemija na teško pristupačnom području u zatvorenoj lokalnoj zajednici itd.). Vojna postrojba, i po profesionalnom habitusu i po tehničkoj opremljenosti, u najvećem broju slučajeva može u lokalnom okružju rizičnost smanjiti, ako ne i potpuno nadzirati.

(iv) *Rentne dobiti.* Budući da se vojska služi raznim poligonima i pogonima za koje se može dokazati da u lokalnom okolišu izazivlju odredljive štete, slično rizičnim tehničkim sklopovima i uređajima u gospodarstvu, moguće je skicirati odnos između vojske i lokalne zajednice kao ugovor, gdje jedna strana stječe pravo na uporabu dijela lokalnoga područja, a druga pravo na naplatu odštete, zbog poremećaja i ugroze što ih ta uporaba izazivlje u lokalnoj zajednici. Predložak je razvijen i oblikovan u ekološkoj politici, ali nije bez implikacija u mreži odnosa vojska – lokalna zajednica.

(v) *Simbolički utjecaj.* Prisutnost vojne postrojbe ili tehničkoga sklopa nerijetko se u lokalnoj predodžbi interpretira simbolično, kao nedvosmislena poruka kako je lokalno područje važno, ne samo njegovim stanovnicima nego i u širem okviru nacionalnih ciljeva i težnja. Povratno, ta se činjenica može prometnuti u specifičan izvor privlačnosti/atraktivnosti područja, napose ako su neka posebna obilježja postrojbe ili sklopa spojiva s pojedinim obilježjima ili slojevima lokalne tradicije ili pamćenja. No valja imati na umu da vojna prisutnost na nekom lokalitetu može biti i izvorom negativnih simboličnih konotacija.

Vojska, dakako, nije lokalna institucija. Stoga joj se uloga u lokalnom razvitku ne može nametnuti kao obveza. Za poticanje i osnaživanje lokalnog razvitka postoje i drugi mehanizmi i drugi sudionici. Ali se, na drugoj strani, posredni interes za uspješni lokalni razvitak ne može isključiti iz popisa interesa vojne organizacije. Taj interes ne može biti isključiva osnova za temeljna razvojna rješenja. No u prilikama gdje je više posebnih rješenja, sa stajališta temeljnih ciljeva i odrednica vojske, jednako vrijedno, interes za ulogu vojske u lokalnom razvitku može poslužiti kao izvor dodatnoga mjerila kakvoće pojedinog rješenja. Imaju li se na umu malobrojnost i teritorijalna pokretljivost Hrvatske vojske, kao projektirana važna obilježja, manje je vjerojatno da će Hrvatska vojska utjecaj na lokalni razvitak ostvarivati demografsko-socijalnim obilježjima svojih članova. Vjerojatnijim se čini da će se taj utjecaj ostvarivati na temelju promjena u funkcionalnoj mreži lokalnoga područja ili stupnja sigurnosti kao posljedica vojnih investicija. U tom smislu ne treba računati s tim da će vojska biti glavni i odgovorni nositelj lokalnog razvitka, nego tek jedan od mogućih socijalnih aktera u razvoju nekoga područja.

HRVATSKA VOJSKA I ZAŠTITA OKOLIŠA

Zaštita okoliša u socijalnom djelovanju očituje se na dva osnovna načina. Prvi način pokazuje kako se zaštita okoliša oblikuje kao praksa okončavanja "klasične" industrijske paradigme i praksa otvaranja alternativnih putova i obrazaca društvenog razvitka. U središtu im je izraz "održivi" ili "obzirni" razvitak. Drugi način pokazuje kako se zaštita okoliša rabi kao osnova društvenoga legitimiranja sudionika razvitka. Budući da je povjerenje između društvenih sudionika nužna pretpostavka uspješna razvitka, trajno je otvoreno i pitanje kako povjerenje oblikovati i održavati. U tom kontekstu praksa i ciljevi zaštite okoliša javljaju se kao moćni orijentir i pomagala. Posrijedi je uvid da je okoliš, u najširem smislu, zajedničko dobro, pa njegova zaštita cilja izravno na uspostavu nužnoga stupnja životne i društvene pravde u procesima preobrazbe i razvitka. Na toj podlozi mogu se uvjerljivo oblikovati pojedini mehanizmi uspostave i osnaživanja povjerenja. Promatra li se na skicirani način, zaštita okoliša društvene sudionike obvezuje dvostruko: i obvezom da oblikuju novu paradigmatičnu društvenog razvitka i nužnošću da se ekološki legitimiraju u odnosima s drugim sudionicima razvitka.

Valja uočiti da potpora ekološki orijentiranim praksama i sudionicima društvenog razvitka dolazi i iz političke sfere. U nizu primjera pokazalo se da su prakse ugrožavanja okoliša ili programi njegove zaštite nametnuli nuždu prekogranične suradnje. Time je međunarodna zajednica izravno motivirana da sudjeluje u pojedinim ekološkim programima. U praksi Ujedinjenih naroda, poznato je, oblikovali su se brojni programi nadahnuti potrebom za zaštitom okoliša i otvaranjem alternativnih oblika i smjerova društvenog razvitka (vidi primjerice: UNEP, 2008.).

Osim u naznačenom kontekstu, vojna se organizacija s praksom zaštite okoliša suočava specifično na području sigurnosti. Budući da je uspostava i održavanje sigurnosti jedan od središnjih ciljeva djelovanja vojnoga ustroja, suočavanje s onim aspektima ekološke prakse koji su povezani s pojedinim vrstama sigurnosti jednostavno je obvezno. Na prvom je mjestu borba protiv terorizma kao globalne "šifre" manjka sigurnosti. Taj smjer djelovanja posebno osnažuje znanstvena istraživanja učinkovitih metoda otkrivanja i zaštite od kemij-skog, biološkog, radiološkog ili atomske oružja. Na srodnom su tragu i istraživanja kojima je cilj odgovoriti na pitanje o uspješnim načinima zaštite temeljne tehničke infrastrukture (energija, komunikacije, održavanje života) te prevencije od pojedinih oblika ekološkoga terorizma itd.

Drugo široko područje stvaranja posebnih rizika jest područje *degradacije prirodne osnove*. Proces koji kao što je "rast pustinje", erozija tla, onečišćenost vodotokova, požari te aktivno

uništavanje neobnovljivih dobara izravno utječu na razvojne i sigurnosne prilike u lokalnom društvu i na odnose s drugim društvima i političkim zajednicama. S tim tematskim krugom pitanja o kakvoći zaštite okoliša izravno je povezan i način izgrađivanja i održavanja sustava *proizvodnje hrane*.

Treće široko područje vidi se na području *građenja i planiranja naselja*. Nisu posrijedi samo programi zaštite od potresa, premda su oni na prvom mjestu, nego i programi cjelovitih analiza graditeljske osnove i načina građenja, kako bi se za pojedina područja ponudili optimalni pristupi građenju i upravljanju naseljima, napose velikim naseljima s nizom zamršenih zahtjeva i mehanizama.

Zaštita okoliša već je u NATO-u stekla položaj priznate i važne teme i prioriteta. Istraživanjem i promicanjem zaštite okoliša posebno se bavi NATO-ov Odbor za izazove modernoga društva (CCMS). On okuplja i posebnim programima koordinira rad nacionalnih agencija, a pruža i mogućnosti razmjene znanja i iskustava između svih uključenih sudionika. Za Hrvatsku, kao novu članicu NATO-a, to postaje obvezujuće, pa je u tom okviru Hrvatska istaknula više prioriteta. To su: sigurnost u hrvatskom prometnom sustavu; nadzor sigurnosti izvora i zaliha pitke vode te obalnih morskih voda; liječenje post-traumatskih poremećaja; razvitak dijagnostičkih metoda i postupaka u okviru borbe protiv pojedinih oblika terorizma (vidjeti Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija RH, 2006.). Vidi se da su neki prioriteti izravno povezani sa zaštitom okoliša (fizičkog i socijalnog); drugi se, pak, mogu dovesti s njom u posrednu vezu.

Zacijelo je i na tom tragu Nacionalno vijeće za znanost uvrstilo zaštitu okoliša na sam vrh znanstvenih prioriteta u Hrvatskoj (vidjeti Izvješće o radu Nacionalnog vijeća za znanost, 2006.). Isticanje toga prioriteta i više je nego utemeljeno. Na jednoj strani, dobrom prevencijom hrvatsko društvo još može izbjeći brojna oštećenja okoliša, jer, kako mjerodavne ocjene sugeriraju, hrvatski okoliš nije toliko oštećen koliko okoliš zemalja predvodnica industrijalizma. Na drugoj strani, polazeći od nužnosti zaštite, stvaraju se nova uporišta razvojne racionalnosti, a time i obrisi nove paradigme društvenog razvitka. Nije, pri tomu, nekorisna ni činjenica što je jedno od područja gdje su intencije Europske unije najjasnije i najdosljednije područje zaštite okoliša, pa se, ako ništa drugo, mogu valjano rabiti i mehanizmi potpore, već izgrađeni u institucionalnoj strukturi Europske unije.

Posebno područje oblikovanja i razvitka "ekologijske politike" Hrvatske vojske nalazi se u krugu stvaranja specifičnih učinaka u okolišu što ih *sama vojska*, rabeći određene oblike tehničkoga i organizacijskoga djelovanja, izazivlje i stvara. U tom slučaju vojska se spram okoliša pojavljuje kao *specifična*

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 18 (2009),
BR. 3 (101),
STR. 417-434

ROGIĆ, I., MIŠEĆIĆ, A.,
SMERIĆ, T.:
HRVATSKA VOJSKA...

korporacija koja, tehnički i organizacijski oblikujući svoje djelovanje, razvija i svoj "profil" u odnosu na okoliš. Koliko je poznato, nema sustavnih istraživanja koja ciljaju odgovoriti na pitanje kako se u hrvatskoj javnosti Hrvatska vojska opaža kao specifični ekološki sudionik. No jedan primjer, kojemu su medijska izvješća posvetila dosta pozornosti, pokazuje da se pitanje ne može ni zanemariti. Posrijedi je, poznato je, "Slunjski poligon smrti" (*Vjesnik*, 26, 27, 28. 3. 2005., str. 16). Riječ je o otporu stanovnika Josipdola i okolnih naselja radu vježbališta "Eugen Kvaternik" u Slunju. Otpor se argumentira, ponajprije, sumnjom u štetne učinke što ih u okolišu izazivaju aktivnosti koje se na vježbalištu prakticiraju. Spominju se sumnje da je na vježbalištu uzrok onečišćenju lokalnih voda, izvor zračenja koji povećava broj oboljelih od raka u lokalnoj zajednici te da prijevoz vojne opreme, vibracijama što nastaju pri prijevozu, izazivlje pucanje zidova i rušenje kuća.¹ Uzme li se u obzir očekivana evolucija ekoloških stavova u Hrvatskoj u smjeru povećane osjetljivosti na ekološke rizike, na koju upozoravaju provedena istraživanja (Cifrić i Čulig, 1987.; Cifrić, 2002.), nije nevjerojatno ponavljanje sličnih reakcija i na drugim mjestima gdje se vojska pojavljuje kao korisnik vježbališta, skladišta i srodnih, po općim obilježjima klasičnih, industrijskih pogona.

Spomenute činjenice jačaju potrebu za kontinuiranim istraživanjem mogućnosti da se Hrvatska vojska oblikuje kao ekološki zainteresirani društveni i razvojni sudionik. Posve je očito da će, u skladu s tim, ona morati razvijati i specifičnu istraživačku praksu (studijama utjecaja na okoliš) i u svakom slučaju lociranja i građenja vlastitih pogona u lokalnoj zajednici.

PREDMET, CILJ I METODA EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA

Budući da su rijetka istraživanja na temu funkcionalne preobrazbe i novih misija vojske na uzorku opće populacije građana, u ovom je radu žarište interesa usmjereno na stavove hrvatske javnosti prema navedenim pitanjima. Drugim riječima, predmet rada jest analiza stavova hrvatske javnosti o "neborbenim" ili "novim" društvenim ulogama Hrvatske vojske, kroz koje bi se oružane snage kvalificirale i za ulogu zbiljskog aktera društvenog razvitka. Raščlanjivanje odgovora javnosti ima za cilj dati uvid u opći društveni kontekst u kojem se zbivaju procesi civilno-vojnih odnosa. Pri tome valja imati na umu da se utjecaj vojske na društveni razvitak različito ostvaruje na barem tri razine: nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj. Podaci koji se analiziraju dobiveni su empirijskim istraživanjem, anketom na nacionalnom uzorku hrvatskih građana.² Istraživanje je provedeno 2008. godine, na probabilistički izabranom, višestapno stratificiranom uzorku (N=3420) punoljetnog stanovništva Hrvatske.³

Podaci su najprije analizirani na deskriptivnoj razini, za uzorke u cijelosti, dok su usporedbe stavova o raznim podskupinama ispitanika analizirane uporabom hi-kvadrat testa.⁴ Uspoređivane su skupine ispitanika s obzirom na obilježja: spol, dob, stupanj naobrazbe, socioekonomski status, političku usmjerenost, braniteljski status, stupanj urbaniziranosti mjesta te regionalnu pripadnost.⁵

Pitanja koja se analiziraju jesu: prihvaćenost pojedinih zadaća, ocjena dosadašnjeg utjecaja Oružanih snaga Republike Hrvatske (OS RH) na društveni razvitak, mišljenja o visini proračunskih izdvajanja te mišljenja o raspolaganju vojnim objektima.

Analiza mišljenja javnosti u odnosu na ovaj problemski sklop obuhvatila je utvrđivanje procjena prihvaćenosti pojedinih (15 tipova) mogućih zadaća OS RH, procjena obrambene sposobnosti zemlje u odnosu na druge razvojne ciljeve, procjena utjecaja OS RH na društveni razvitak (na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini), mišljenja o proračunskim izdvajanjima za OS RH te mišljenja o raspolaganju napuštenim vojnim objektima.

REZULTATI I DISKUSIJA

Rezultati pokazuju da se 15 tipova mogućih zadaća OS RH ponuđenih na procjenu, s obzirom na njihovu prihvaćenost u javnosti, može svrstati u četiri skupine (po zbroju procjena "uglavnom bih odobrio/-la" i "potpuno bih odobrio/-la") (Tablica 1):

a) u skupinu najprihvaćenijih zadaća (više od 90% ispitanika) pripadaju zadaće: zaštita i obrana državnoga teritorija (93,5%, M=3,73),⁶ pružanje pomoći u slučaju civilnih katastrofa i nesreća u zemlji (91,6%, M=3,56) te borba protiv terorizma usmjerenog protiv RH (90,3%, M=3,57)

b) skupinu visokoprihvaćenih zadaća (između 75 i 90% ispitanika) čine: borba protiv organiziranoga krijumčarenja droge (86,2%, M=3,48), pružanje pomoći u slučaju civilnih katastrofa i nesreća u inozemstvu (85,8%, M=3,38), zaštita okoliša (83,9%, M=3,38), pružanje humanitarne pomoći i pomoći u razvoju u inozemstvu (82,2%, M=3,31) te pomoć u policijskom nadzoru državnih granica (77,3%, M=3,15)

c) skupinu umjereno prihvaćenih zadaća (između 60 i 75% ispitanika) čine: izgradnja civilne infrastrukture u RH (73,7%, M=3,19), ceremonijalne i protokolarne zadaće (71,8%, M=3,04), međunarodne operacije održavanja mira (69,5%, M=2,90), međunarodni nadzor naoružanja (66,1%, M=2,90) te održavanje unutarnje sigurnosti (60%, M=2,73)

d) posljednju skupinu čine manje prihvaćena zadaća sudjelovanja u međunarodnim operacijama nametanja mira (M=2,42), koju bi odobrilo ukupno 44,7% ispitanika (uz uku-

● TABLICA 1
Prihvaćenost pojedinih
zadaca OS RH (%)

pno 44,3% ispitanika koji takav angažman OS RH ne bi osobno odobrili) te zadaća zamjenjivanja civilnih radnika u slučaju štrajka (M=1,95), koju bi odobrilo samo 26,5% ispitanika, a ne bi je odobrilo 61% ispitanika.

	Uopće ne bih odobrio	Uglavnom ne bih odobrio	Uglavnom bih odobrio	Potpuno bih odobrio	Ne mogu ocijeniti	Bez odgovora
Održavanje unutarnje sigurnosti (policijske zadace)	16,6	14,7	36,7	23,3	8,3	0,3
Međunarodne operacije održavanja mira u suradnji s drugim državama	8,8	14,4	46,3	23,2	7,0	0,3
Međunarodne operacije nametanja mira (borbene operacije) u suradnji s drugim državama	21,2	23,1	30,5	14,2	10,4	0,5
Međunarodni nadzor naoružanja	9,0	14,0	42,8	23,3	10,2	0,6
Pružanje pomoći u slučaju civilnih katastrofa i nesreća u zemlji	2,0	2,6	31,3	60,3	3,6	0,2
Pružanje pomoći u slučaju civilnih katastrofa i nesreća u inozemstvu	2,8	6,4	38,1	47,7	4,7	0,3
Zaštita okoliša	3,5	7,1	33,6	50,3	5,1	0,4
Pružanje humanitarne pomoći i pomoći u razvoju, u inozemstvu	3,3	9,0	36,9	45,3	5,3	0,2
Ceremonijalne i protokolarne zadace (državni posjeti, počasna straža i sl.)	6,9	13,5	40,8	31,0	7,5	0,2
Izgradnja civilne infrastrukture u RH (ceste i sl.)	7,0	12,2	29,7	44,0	6,9	0,2
Zamjena civilnih radnika u slučaju štrajka	39,8	21,2	17,9	8,6	12,1	0,4
Pomoć u policijskom nadzoru državnih granica	6,1	10,3	41,0	36,3	5,9	0,4
Borba protiv terorizma usmjerenog protiv RH	1,5	3,6	28,9	61,4	4,3	0,4
Borba protiv organiziranog krijumčarenja droge	4,0	4,6	28,6	57,6	4,9	0,3
Zaštita i obrana državnog teritorija	0,6	1,9	20,2	73,3	3,6	0,5

Dobiveni rezultati pokazuju da, iako je tradicionalna središnja zadaća oružanih snaga – zaštita i obrana državnog teritorija – i dalje dominantna u predodžbi javnosti (po prihvaćenosti), očekivanja povezana s obnašanjem niza "novih" zadaća (dodatno) oblikuju podlogu funkcionalne legitimacije oružanih snaga u hrvatskoj javnosti.

Usporedba s rezultatima istraživanja "mišljenja o uloga ma vojske" provedenog u zemljama EU-a 2000. godine (*Eurobarometer* 54.1 vidi: Manigart, 2001., 7; Manigart, 2003., 330) otkriva visok stupanj podudarnosti stajališta hrvatske i "prosječne" europske javnosti kada je riječ o najprihvaćenijim zadacima oružanih snaga. Istraživanjem u zemljama EU-a također su se najprihvaćenijima pokazale zadace/uloge "obrane zemlje/državnog teritorija" (94%) i "pružanja pomoći u slučaju katastrofa/nesreća u zemlji" (91%) te zadace "pružanja pomoći u slučaju katastrofa/nesreća u drugim zemljama" (84%).

Pitanje o utjecaju vojske na društveni razvitak u cjelini raščlanili smo na tri potpitanja, tražeći od ispitanika da utjecaj procijene na tri razine: državnoj, regionalnoj i lokalnoj. Udio ispitanika koji vide pozitivan utjecaj vojske sve je veći

● TABLICA 2
 Procjena utjecaja
 OS RH na društveni
 razvitak (%)

što se od lokalne razine udaljujemo prema državnoj. Također, od sve tri razine o kojima su sudili, upravo je u slučaju lokalne razine najviše ispitanika odgovorilo "ne mogu procijeniti". Takvi odgovori vjerojatno su posljedica dominacije primarne zadaće oružanih snaga (obrana zemlje) koja već i sama po sebi nadilazi lokalnu razinu.

Kakvim u cjelini ocjenjujete dosadašnji utjecaj HV-a na društveni razvitak:

	Vrlo negativno	Uglavnom negativno	Ni pozitivno ni negativno	Uglavnom pozitivno	Vrlo pozitivno	Ne mogu procijeniti	Bez odgovora
na državnoj razini (u Hrvatskoj)	2,2	6,4	33,9	33,2	8,6	15,3	0,4
na regionalnoj razini (u Vašoj regiji)	2,7	7,6	34,3	30,6	7,0	17,4	0,4
na lokalnoj razini (u Vašoj općini ili gradu)	3,1	7,6	35,2	28,8	6,8	18,0	0,5

Premda su ocjene o negativnom utjecaju vojske na društveni razvitak zastupljene s najmanjim udjelom, a odgovori o pozitivnom utjecaju višestruko ih premašuju, još ne možemo govoriti o apsolutnoj većini koja bi iskazala pozitivan sud o utjecaju vojske na društveni razvitak. Relativnu prevlast pozitivnih ocjena donekle umanjuje činjenica da je oko trećine ispitanika izrazilo neodlučnost u donošenju stava ("ni pozitivno ni negativno"). Premda nije nadmoćnije negativno konotiran, odgovor "ni pozitivno ni negativno", interpretiran iz razvojne perspektive, ne nudi osobito optimističnu sliku.

U idućem koraku odgovore smo analizirali odvojeno za svaku od triju razina. Pri tome nas je zanimala usporedba samo onih ispitanika koji su izrazili ili pozitivan ili negativan stav. Ipak, razlike u stupnju zadovoljstva pokazale su se statistički značajnima. Ocjena pozitivnog ili negativnog utjecaja vojske na razvitak društva u cjelini, na državnoj razini, statistički je značajno povezana s naobrazbom ispitanika, dobi, političkom orijentacijom, regionalnom pripadnošću i stupnjem urbaniteta naselja u kojem ispitanik živi. Naime, pokazalo se da utjecaj vojske na razvoj društva u cjelini najpozitivnije vide ispitanici najnižeg stupnja naobrazbe (86%), starije životne dobi (86%), politički "desno orijentirani" (87,2%), s ličko-pokupskoga područja (93,7%) te oni iz seoskih i manjih naselja (86,6%). S druge strane su ispitanici s najnižim udjelom pozitivnih ocjena: visokoobrazovani (80%), mladi (75,9%), politički "lijevo orijentirani" (76,2%), žitelji Istre i Primorja (60,2%) te stanovnici većih i velikih gradova (80,8%).

Kada je riječ o utjecaju vojske na razvitak, na regionalnoj razini, statistička značajnost razlike potvrđena je za varijable: naobrazba, dob, prihodi, politička orijentacija, regionalna pripadnost i stupanj urbaniteta. Najveći je udio zadovoljnih u

kategorijama najniže obrazovanih (83%), najstarijih (83,9%), ispitanika s najnižim prihodima (81,2%), politički "desno orijentiranih" (83,9%), s ličko-pokupskoga područja (91%) i onih koji žive u seoskim i manjim naseljima (82,9%). I kada je u pitanju sociodemografski profil ispitanika s najnižim udjelom pozitivnih ocjena, podaci su podudarni s ocjenama iznesenima za državnu razinu. Najmanje je pozitivnih ocjena u skupini visokoobrazovanih (74,6%), mladih (70,3%), među osobama s najvećim prihodom (72,3%), na lijevoj strani političkoga spektra (72%), iz Istre i Primorja (51,4%) i iz velikih i većih gradova (76,2%).

I utjecaj na lokalni razvoj općenito procjenjivan je po sličnom obrascu. Najpozitivnije su ga ocijenili ispitanici s najnižim stupnjem naobrazbe (82,2%), iz najstarije dobne skupine (82,7%), najnižih prihoda (79,5%), s "desnoga krila" političkoga spektra (81,7%), iz ličko-pokupske regije (90,7%) te iz seoskih i manjih naselja (81,1%). Najmanje je pozitivnih ocjena dođijeljeno iz skupine visokoobrazovanih (72,8%), mladih (68,3%), s najvišim prihodima (67,7%), politički lijevo orijentiranih (71,2%), iz Istre i Primorja (47,3%), stanovnika velikih i većih gradova (74,6%).

U konačnici, još su dvije činjenice na koje valja i eksplicitno upozoriti, a koje proizlaze iz upravo komentiranih rezultata. Prvo, jedini slučaj u kojemu je utjecaj vojske na razvitak ocijenjen većinskom negativnom ocjenom (52,7%) jest ocjena utjecaja na lokalnoj razini, od ispitanika iz Istre i Primorja. I drugo, valja podsjetiti na to da se ni u jednom slučaju spol, kao ni činjenica braniteljskoga statusa ispitanika, nisu pokazali statistički značajnim prediktorima za razlike u stavovima o ulozi OS RH za razvitak društva.

Sljedeća, još usmjerenija, pitanja odnose se na procjenu dostatnosti proračunskih sredstava namijenjenih OS RH te na raspolaganje napuštenim vojnim objektima. I ovdje se može uočiti relativno visok postotak ispitanika (17,7%) koji ne mogu procijeniti primjerenost izdvajanja za vojsku. Ipak, valja reći da je većinska skupina onih odgovora kojima se iskazuje spremnost za povećavanje vojnoga proračuna.

➔ TABLICA 3
Stajališta o proračunskim izdvajanjima za OS RH (%)

Mislite li da bi izdvajanja proračunskih sredstava za Hrvatsku vojsku trebalo:

Znatno smanjiti	6,6
Donekle smanjiti	12,7
Zadržati na sadašnjoj razini	32,7
Donekle povećati	20,0
Znatno povećati	10,0
Ne znam, ne mogu procijeniti	17,7
Bez odgovora	0,3

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 18 (2009),
BR. 3 (101),
STR. 417-434

ROGIĆ, I., MIŠETIĆ, A.,
SMERIĆ, T.:
HRVATSKA VOJSKA...

➔ TABLICA 4
Stajališta o raspolaganju napuštenim vojnim objektima (%)

Na ovome se pitanju potvrdila statistički značajna razlika po svim analiziranim varijablama. Relativno većinsku skupinu ispitanika koji su voljni zadržati sadašnju razinu izdvajanja najčešće čine osobe muškoga spola (43,3%), starije životne dobi (42,6%), nižega stupnja naobrazbe (42%), nižih prihoda (41,4%), sklone političkom "centru" (40,9%), bez braniteljskoga statusa (40,7%), iz Slavonije (46,1%), koje žive u seoskim i manje urbaniziranim naseljima (40,8%).

Ispitanike koji smatraju da bi proračunska sredstva za OS RH trebalo smanjiti možemo (u prosjeku) opisati kao osobe muškoga spola (24,8%), mlađe životne dobi (31,5%), visokoobrazovane (31,6%), većih prihoda (35,3%), lijeve političke orijentacije (34,5%), bez braniteljskoga statusa (24,1%), s područja Istre i Primorja (40,5%), koje žive u većim gradskim naseljima (26,1%). Mišljenje da bi proračun za vojsku trebalo povećati češće je (statistički značajno) zabilježeno u osoba ženskoga spola (38,7%), starije dobi (38,3%), nižeg obrazovanja (40,5%), nižih prihoda (38,7%), desne političke orijentacije (45,6%), među članovima braniteljske populacije (45%), s područja Dalmacije (53,6%) te iz manje urbaniziranih naselja (40,5%).

Kako biste u cjelini ocijenili uspješnost dosadašnjega raspolaganja napuštenim vojnim objektima (vojarne, skladišta i sl.)?

Posve neuspješno	21,3
Uglavnom neuspješno	22,2
Ni uspješno ni neuspješno	19,9
Uglavnom uspješno	20,0
Potpuno uspješno	3,2
Ne znam, ne mogu ocijeniti	13,0
Bez odgovora	0,3

Kad je, pak, na dnevnom redu pitanje o raspolaganju napuštenim vojnim objektima, ispitanici su većinom izrazili nezadovoljstvo, a ponovno je izražen (13%) udio onih koji ne mogu procijeniti. Valja skrenuti pozornost i na relativno visok udio odgovora "ni uspješno, ni neuspješno", koji i u ovom slučaju možemo protumačiti manjkom osobnog iskustva s problematikom, ali i općenito manjkom uvida u gospodarenje vojnim objektima.

U odgovoru na ovo pitanje ispitanici su se statistički značajno razlikovali samo s obzirom na dob, političku orijentaciju i regiju iz koje dolaze. Tako možemo reći da ispitanike koji dosadašnje raspolaganje vojnim objektima ocjenjuju neuspješnim karakterizira pripadnost skupini "srednje" životne dobi (53,1%), lijeve političke orijentacije (54,5%), život na području regije Istre i Primorja (63,3%). Na drugoj strani, ocijeniti raspolaganje vojnim objektima uspješnim skloniji su ispitanici starije životne dobi (28,3%), desne političke orijentacije (30,8%), s

područja sjeverozapadne Hrvatske (35,5%). Recimo još da su bez jasnoga stava ("ni uspješno ni neuspješno") najčešće pripadnici skupine mladih (29,9%), s političkog centra (24,7%), iz Zagreba (28,1%).

ZAKLJUČAK

Činjenica je da se na raznim područjima svakodnevnoga života oblikuju brojni i specifični likovi praktičnih odnosa između društva i vojske. U hrvatskim su prilikama organizirana malobrojna istraživanja kojima je cilj preciznije analizirati i objasniti te odnose, pa se predočeni rezultati mogu interpretirati kao pionirski pokušaj uvođenja istraživačke prakse praćenja odnosa vojska – društvo. Analizirana pitanja nisu bez ograničenja i njima se nije ni blizu iscrpila tematika civilno-vojnih odnosa. Ipak, rezultati dopuštaju formuliranje ishodišnih točaka za raspravu o mogućem doprinosu vojske društvenom razvitku.

Odgovori na tri pitanja kojima je cilj bio ispitati stajališta o OS RH kao akteru društvenog razvitka upućuju na zaključak da OS RH javnost percipira kao društveni akter koji u većoj mjeri pozitivno, ali u nekim segmentima i negativno, utječe na razvitak društva u cjelini. Negativno je u javnosti procijenjeno gospodarenje napuštenim vojnim objektima. No očito je i da ispitanici, prosječni građani, relativno teško procjenjuju razvojnu ulogu vojske u društvu. Naime, izravne dobiti koje društvo može očekivati od vojske često su vidljive tek u krajnjim situacijama ugroze sigurnosti, dok za procjenu posrednih dobiti ispitanici često nemaju dovoljno znanja i informacija.

No možda je najvažnija poruka koju možemo iščitati iz ovog istraživanja ta da su građani svjesni funkcionalne transformacije vojske u suvremenom svijetu i da prihvaćaju nove "neborbene" uloge vojske. Štoviše, može se reći da je javnost spremna i za takvu transformaciju i za transsektorske iskorake u djelovanju oružanih snaga.

BILJEŠKE

¹ Poznato je da je tim povodom Urbanistički institut Hrvatske, po narudžbi MORH-a, 2005. godine izradio i Studiju utjecaja na okoliš, koje je sastavni dio i sociološka studija. No lokalna Zelena mreža (12 udruga za zaštitu okoliša sa širega lokalnog područja) dovela je u sumnju metodologijsku osnovu studije, zagovarajući, pri tomu, konačni cilj: zatvaranje vježbališta. No kako su javnosti dostupni samo odabrani dijelovi Studije, za sada nije moguće mjerodavno govoriti o ovom konfliktu.

² Istraživanje je proveo Institut Pilar u sklopu projekta "Hrvatska vojska - hrvatsko društvo", po narudžbi Ministarstva obrane Republike Hrvatske.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 18 (2009),
BR. 3 (101),
STR. 417-434

ROGIĆ, I., MIŠETIĆ, A.,
SMERIĆ, T.:
HRVATSKA VOJSKA...

³ Teritorijalni plan uzorka temeljio se na administrativnoj podjeli na županije te podjeli na razmjerno homogene regije, izdvojene faktorskom i klsterskom analizom više od 30 relevantnih demografskih pokazatelja iz popisa stanovništva. Kako je tijekom provedbe istraživanja udio osoba koje su odbile sudjelovati bio 33,9%, mogući nepovoljni učinci autoselekcije ispitanika korigirani su odgovarajućim postupkom ponderiranja rezultata.

⁴ Statistički značajne razlike na razini $p \leq .01$. Prilikom testiranja značajnosti razlika neke su kategorije sažimane, a izostavljeni su odgovori *ne znam, ne mogu procijeniti* te ispitanici koji nisu odgovorili na pitanje.

⁵ 1. Istra i Kvarner (Istarska i Primorsko-goranska županija); 2. Dalmacija (Zadarsko-krnska, Šibenska, Splitsko-dalmatinska i Dubrovačko-neretvanska županija); 3. Lika i Pokuplje (Ličko-senjska, Karlovačka i Sisačko-moslavačka županija); 4. Grad Zagreb; 5. Središnja i sjeverozapadna Hrvatska (Zagrebačka, Krapinsko-zagorska, Varaždinska i Međimurska županija); 6. Slavonija (istočna i zapadna - Bjelovarsko-bilogorska, Koprivničko-križevačka, Virovitičko-podravska, Brodsko-posavska, Požeško-slavonska, Osječko-baranjska i Vukovarsko-srijemska županija).

⁶ Prosječna vrijednost odgovora na ljestvici od 1, "uopće ne bih odobrio", do 4, "potpuno bih odobrio".

LITERATURA

(2006.) *Dugoročni plan razvoja oružanih snaga Republike Hrvatske 2006. – 2015.*, Ministarstvo obrane RH, Zagreb.

Avant, D., Lebovic, J. (2000.), U.S. Military Attitudes Towards Post-Cold War Missions. *Armed Forces and Society*, 27 (1): 37-56.

Battistelli, F. (1997.), Peacekeeping and the Postmodern Soldier. *Armed Forces and Society*, 23 (3): 467-484.

Bromberg, J. L. (2000.), *NASA and the Space Industry*, Johns Hopkins University Press, Baltimore, Maryland.

Cifrić, I., Čulig, B. (1987.), *Ekološka svijest mladih*, Radna zajednica Republičke konferencije Saveza socijalističke omladine Hrvatske: Zavod za sociologiju Filozofskog fakulteta, Zagreb.

Cifrić, I. (2002.), *Okoliš i održivi razvoj: ugroženost okoliša i estetika krajolika*, Hrvatsko sociološko društvo: Zavod za sociologiju Filozofskog fakulteta, Zagreb.

Dandeker, C. (1998.), A Farewell to Arms? The Military and the Nation-State in a Changing World. U: Burk, J. (ur.), *The Adaptive Military. Armed Forces in a Turbulent World* (str. 139-161), New Brunswick – London: Transaction Publishers.

Holjevac, Ž. (2002.), *Gospić u Vojnoj krajini (1689.-1712.-1881.): prilog slici Gospičke prošlosti*, Hrvatski zemljopis, Matica hrvatska, Institut društvenih znanosti "Ivo Pilar", Zavod za hrvatsku povijest Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Izvešće o radu Nacionalnog vijeća za znanost (2006.), Nacionalno vijeće za znanost, Zagreb, (<http://www.sabor.hr/fgs.axd?id=3885>, 5. 5. 2009.)

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 18 (2009),
BR. 3 (101),
STR. 417-434

ROGIĆ, I., MIŠETIĆ, A.,
SMERIĆ, T.:
HRVATSKA VOJSKA...

Kuhlmann, J. (1994.), What Do European Officers Think about Future Threats, Security and Missions of the Armed Forces? *Current Sociology*, 42 (3): 87-101.

Manigart, P. (2001.), *Public Opinion and European Defense*. Paper presented at the International Symposium on "Public opinion and European Defense", Brussels, 3-4 April.

Manigart, P. (2003.), Restructuring of the Armed Forces. U: Caforio, G. (ur.), *Handbook of the Sociology of the Military* (str. 323-343), New York: Kluwer Academic – Plenum Publishers.

Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija (2006.), *Odnosi RH – NATO: Sudjelovanje u znanstvenim programima NATO-a*, (<http://nato.mvp.hr/?mh=50&mv=616&id=47>), 5. 5. 2009.)

Moskos, C. C., Burk, J. (1998.), The Postmodern Military. U: Burk, J. (ur.), *The Adaptive Military. Armed Forces in a Turbulent World* (str. 163-182), New Brunswick – London: Transaction Publishers.

Pavličević, D. (ur.) (1984.), *Vojna krajina: povijesni pregled, historiografija, rasprave*, Liber : Centar za povijesne znanosti Sveučilišta, Odjel za hrvatsku povijest, Zagreb.

Reed, B. J. i Segal, D. R. (2000.), The Impact of Multiple Deployments on Soldier's Peacekeeping Attitudes, Morale and Retention. *Armed Forces and Society*, 27 (1): 57-78.

Segal, D. R., Segal Wechsler, M. i Eyre, P. D. (1992.), The Social Construction of Peacekeeping in America. *Sociological Forum*, 7 (1): 121-136.

Smerić, T. (2005.), *Sparta usred Babilona? Sociologijski aspekti vojne profesije*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb.

UNEP (2009.), *The UNEP 2008 Annual Report*, United Nations Environment Programme, <http://www.unep.org> (5. 4. 2009.)

The Croatian Military as a Factor of Social Development – Opinions of the Croatian Public

Ivan ROGIĆ, Anka MIŠETIĆ, Tomislav SMERIĆ
Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb

The paper analyses the role of the Croatian Military as a factor of development. The analysis draws on previous theoretical considerations and empirical research on the social role of the military, particularly the functional transformation of contemporary militaries. Despite "sector" limitations, it is clear that the "postmodern military" engages in new types of tasks, thus broadening those "traditional" ones. There are several specific fields which the Croatian military can participate in as a factor of development: the field of education, economic development, and the field of local development and environmental protection. In this paper the focus is on aspects of local development and

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 18 (2009),
BR. 3 (101),
STR. 417-434

ROGIĆ, I., MIŠETIĆ, A.,
SMERIĆ, T.:
HRVATSKA VOJSKA...

environmental protection as specific areas which are estimated as having a potential to develop successfully within the framework of civil-military cooperation. Analysed were the results of empirical research of the attitudes of the Croatian public regarding these issues. The topics that the examinees expressed their attitudes on were: acceptability of certain tasks, assessment of the previous influence of the Croatian Armed Forces on social development, opinions about budget expenditure, as well as management of military buildings. Although the examinees have assessed with relative difficulty the developmental role of the military, based on research it can be stated that they are aware of the functional transformation of the military. In other words, the public both accepts and expects that the Croatian Military will adjust to its new "non-combat" roles.

Key words: Croatian military, social development, public opinion

Die kroatischen Streitkräfte als Faktor gesellschaftlicher Entwicklung – Die kroatische öffentliche Meinung

Ivan ROGIĆ, Anka MIŠETIĆ, Tomislav SMERIĆ
Ivo Pilar-Institut für Gesellschaftswissenschaften, Zagreb

Die vorliegende Arbeit analysiert die Rolle der kroatischen Streitkräfte als eines Faktors gesellschaftlicher Entwicklung. Als Ausgangspunkt dienen dabei bisherige theoretische Untersuchungen sowie Forschungsarbeiten über die gesellschaftliche Rolle des Militärs, insbesondere über die funktionale Umgestaltung der modernen Streitkräfte. Trotz bestehender Beschränkungen auf bestimmte Lebensbereiche kommen dem „postmodernen Militär“ heute offensichtlich ganz neue Aufgaben zu, durch die seine „traditionellen“ Funktionen ergänzt werden. Es werden einige spezifische Bereiche angeführt, in die das kroatische Militär als Partner und Akteur in die gesellschaftliche Entwicklung eingebunden werden kann: Bildungswesen, Wirtschaftsentwicklung, Förderung der kommunalen Bereiche und Umweltschutz. Der Fokus dieser Arbeit liegt auf den Aspekten der Förderung des lokalen Bereichs und auf dem Umweltschutz – spezifischen Sphären des gesellschaftlichen Lebens, in denen sich eine Zusammenarbeit zwischen Zivil- und Militärkräften als äußerst erfolgreich erweisen könnte. Die diesbezügliche öffentliche Meinung wurde 2008 in einer Umfrage ermittelt. Die Themen, zu denen sich die Umfrageteilnehmer äußerten, lauten: Akzeptanz einzelner Aufgaben des Militärs, Einschätzung des bisherigen Einflusses der kroatischen Streitkräfte auf die Gesellschaftsentwicklung, Beurteilung des Kostenanteils im Staatsbudget sowie der Nutzung

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 18 (2009),
BR. 3 (101),
STR. 417-434

ROGIĆ, I., MIŠETIĆ, A.,
SMERIĆ, T.:
HRVATSKA VOJSKA...

militärischer Objekte zu nicht militärischen Zwecken. Wenn auch die Umfrageteilnehmer die Rolle des Militärs als Entwicklungsfaktor nur schwer eingeschätzen können, geht aus der Untersuchung hervor, dass die Menschen die funktionale Transformation des Militärs bewusst wahrnehmen. Anders formuliert, die Öffentlichkeit akzeptiert und erwartet, dass sich das kroatische Militär auch an neue, „nicht militärische“ Aufgabenstellungen anpasst.

Schlüsselbegriffe: Kroatische Streitkräfte, gesellschaftliche Entwicklung, öffentliche Meinung